

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1980/81:10

om handikappersättning

Motionerna

I motion 1979/80:821 av Lennart Bladh m. fl. (s) hemställs att riksdagen anholder att regeringen tar initiativ till att riksförsäkringsverket i sin översyn av de handikappades utgifter även tar upp frågan om begreppet gravt hörselskadad.

I motion 1979/80:837 av Åke Wictorsson (s) hemställs att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om utvidgning av handikappersättningen för att täcka diabetikers merkostnader för bl. a. förnyelse av körkort.

I motion 1979/80:1641 av Hans Wachtmeister (m) hemställs att riksdagen begär att regeringen vidtar åtgärder för att riksdagens beslut år 1978 angående handikappförmåner länder till efterrättelse.

Utskottet

Handikappersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) kan utgå med 60, 45 eller 30 % av basbeloppet per år alltefter omständigheterna i det enskilda fallet och tillkommer försäkrad som fyllt 16 år och som, innan han fyllt 65 år, för avsevärd tid fått sin funktionsförmåga nedsatt i sådan omfattning, att han antingen i sin dagliga livsföring behöver mera tidskrävande hjälp av annan eller – för att kunna förvärvsarbeta – behöver fortlöpande hjälp av annan eller eljest till följd av handikappet får vidkännas betydande merutgifter. Ersättningen till blind utgör för tid före den månad hel ålderspension eller hel förtidspension börjar utgå 60 % av basbeloppet per år. Därefter utgår 30 % av basbeloppet om stödbehovet i det särskilda fallet inte ger anledning till högre ersättning. Även den som är döv eller gravt hörselskadad har en ovillkorlig rätt till handikappersättning med 30 % av basbeloppet. Såsom gravt hörselskadad anses den som med hörapparat saknar möjlighet eller har stora svårigheter att uppfatta tal.

Bestämmelserna om rätt till handikappersättning trädde i kraft den 1 juli 1975. En redovisning av den praktiska tillämpningen av de nya reglerna lämnades av riksförsäkringsverket i betänkande Ds S 1977:6, Erfarenheter av handikappersättningen. I samband därmed föreslog verket vissa ändringar i villkoren för rätt till handikappersättning. Bl. a. föreslog verket att bedömningen av handikappersättningen till blinda personer som uppbar pension skulle grundas på en fullständig prövning av det sammanlagda

stödbehovet och att den generella grundnivå som pensionerade blinda var tillförsäkrade betraktades som en garantinivå. Översteg stödbehovet vad som motsvarade garantinivån 30 % av basbeloppet, borde ersättningen sålunda fastställas till den högre nivå som var motiverad i det enskilda fallet. Förslaget framfördes mot bakgrunden av att det i praxis visat sig att handikappersättningen för pensionerad blind person nästan alltid sänktes till garantinivån 30 % av basbeloppet.

I det nämnda betänkandet föreslogs bl. a. också att begreppet gravt hörselskadad skulle bli föremål för översyn i syfte att uppnå en bättre anpassning till det moderna samhällets krav på den enskilda människan. Verket uttalade därvid att det avsåg att ta upp frågan i samråd med socialstyrelsen.

I proposition 1977/78:100 föreslog chefen för socialdepartementet på grundval av verkets förenämnda förslag och remissyttrandena häröver en liberalisering av rätten till handikappersättning. Beträffande rätten till handikappersättning för blinda personer tillstyrkte departementschefen att verket meddelade nya anvisningar till försäkringskassorna för omprövningen av handikappersättningen. Verket har därefter i sin kungörelse 1978:13 understrukit att när handikappersättningen omprövas med anledning av att pension beviljas skall stödbehovet till blind särskilt prövas.

I enlighet med uttalanden i samma proposition har riksförsäkringsverket den 27 april 1978 fått i uppdrag av regeringen att utreda frågan om vilka merutgifter som bör beaktas vid prövningen av rätten till handikappersättning på grund av olika sjukdomar och handikapp samt att göra en kartläggning av de normala stödbehoven för blinda. Utredningen bör enligt uppdraget bl. a. sikta till att få fram vissa schabloner, som kan tjäna som underlag för bedömningen av merutgifterna i olika situationer och där så är möjligt begränsa granskningen i det enskilda fallet till att främst avse handikappets närmare beskaffenhet och vilka slag av merkostnader detta för med sig.

De tre förevarande motionerna berör frågor om handikappersättning till blinda, till gravt hörselskadade och till diabetessjuka.

I motion 1979/80:821 av Lennart Bladh m. fl. anförs att AFL:s definition av begreppet gravt hörselskadad är otillfredsställande och har lett till att praxis för beviljande av handikappersättning växlar mellan olika försäkringskassor. Motionärerna anser att i begreppet gravt hörselskadad bör även innefattas den som i sin dagliga livsföring är helt beroende av hörapparat. De erinrar om att riksförsäkringsverket föreslagit att begreppet gravt hörselskadad skulle bli föremål för översyn. Med hänsyn till att verket inte fått direktiv att ta upp denna fråga i den pågående översynen av handikappersättningen vill motionärerna att regeringen tar initiativ till att så sker.

Utskottet behandlade en motion med samma syfte under riksmötet 1978/79. I sitt av riksdagen godkända betänkande SfU 1978/79:17 hänvisade utskottet till att, enligt vad utskottet inhämtat, verket kom att behandla

frågan i enlighet med sitt uttalande i betänkande Ds S 1977:9. Utskottet har ånyo fått detta bekräftat och finner därför att någon åtgärd med anledning av motion 1979/80:821 inte är påkallad.

Frågan om handikappersättningen till blind person som uppstår ålders- eller förtidspension tas upp i motion 1979/80:1641 av Hans Wachtmeister. Motionären framhåller att försäkringskassorna har en mycket restriktiv bedömning av blinda pensionärs rätt till handikappersättning. Han uppger att någon ändring av praxis inte skett trots den liberalisering av reglerna som var avsikten enligt uttalandena i budgetpropositionen 1977/78:100. I motionen begärs därför att regeringen vidtar åtgärder så att riksdagsbeslutet år 1978 angående handikappförmåner länder till efterrättelse.

Uttalandena i den förenämnda propositionen syftade till att försäkringskassorna i högre grad än hittills borde vara uppmärksamma på att det, i samband med att handikappersättningens garantinivå sänks från 60 % till 30 % av basbeloppet då pension börjar utgå till blind person, måste ske en individuell prövning av om stödbehovet ger anledning till högre ersättning. Riksförsäkringsverket har som ovan nämnts följt upp detta uttalande genom att utfärda nya anvisningar till försäkringskassorna år 1978. Motionären menar att man trots detta fortfarande i praxis i alltför ringa grad tar hänsyn till de extra kostnader som en blind pensionär kan ha på grund av sitt handikapp. Utskottet vill i anslutning här till erinra om att riksförsäkringsverket i sitt förenämnda betänkande Ds S 1977:4 ifrågasatte om inte den garanterade ersättningsnivån om 30 % av basbeloppet till blinda pensionärer borde höjas. Verket hade emellertid då inte tillräckligt underlag för en bedömning härav utan förutskickade att frågan kunde komma att tas upp till prövning senare. I direktiven för verkets nu pågående arbete med att pröva frågan om vilka merutgifter som bör beaktas vid prövningen av rätten till handikappersättning berörs frågan om handikappersättning till blind särskilt, och verket har i uppdrag att göra en kartläggning av de normala stödbehoven för blinda. Resultatet av utredningen beräknas föreligga inom kort.

På grund av det anförda anser utskottet att motion 1979/80:1641 inte behöver föranleda någon riksdagens åtgärd.

Åke Wictorsson anför i motion 1979/80:837 att en diabetiker som fått synförändringar på grund av sin sjukdom har extra kostnader för läkarintyg för att få behålla sitt körkort. Motionären menar att handikappersättningen bör kompensera dessa kostnader och att detta bör ges regeringen till känna.

Verkets uppdrag att utreda merkostnader vid olika handikapp och sjukdomar innebär att verket kommer att pröva även vilka merkostnader som uppkommer vid sjukdomen diabetes. Utskottet anser att resultatet av detta utredningsarbete bör avvaktas och att något särskilt tillkännagivande med anledning av motion 1979/80:837 inte är påkallat.

Utskottet hemställer

1. beträffande *begreppet gravt hörselskadad* att riksdagen avslår motion 1979/80:821,
2. beträffande *handikappersättning till blind* att riksdagen avslår motion 1979/80:1641,
3. beträffande *handikappersättning till diabetiker* att riksdagen avslår motion 1979/80:837.

Stockholm den 18 november 1980

På socialförsäkringsutskottets vägnar

SVEN ASPLING

Närvarande: Sven Aspling (s), Maj Pehrsson (c), Helge Karlsson (s), Allan Åkerlind (m), Börje Nilsson (s), Gösta Andersson (c), Lars-Åke Larsson (s), Elis Andersson (c), Martin Segerstedt (s), Arne Lindberg (c), Siri Häggmark (m), Nils-Olof Gustafsson (s), Åke Persson (fp), Ingegerd Elm (s) och Görel Bohlin (m).